

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

ХОПТЯНИЙ Станіслав Олегович

**Ефективність функціонування митної системи
України / Effectiveness of Functioning of Customs
System of Ukraine**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма - Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
ФМСзм-21
С. О. Хоптяний

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, А. І. Луцик

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

"__" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ **О. П. Кириленко**

ТЕРНОПІЛЬ - 2022

АНОТАЦІЯ

Хоптяний Станіслав Олегович. Ефективність функціонування митної системи України. - Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», освітня програма «Митна справа» – Західноукраїнський національний університет. Навчально-науковий інститут інноваційних освітніх технологій. Тернопіль, 2022.

Розглянуто суть та особливості митної системи України. Проведено аналіз особливостей відносин суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та органів державної влади.

ANNOTATION

Khoptianyi Stanislav Olehovych. Effectiveness of Functioning of Customs System of Ukraine. - Manuscript.

Research for attending of master's degree after specialty 072 «Finance, Banking and Insurance», master's program “Customs” – West Ukrainian National University. Educational and research institute of innovative educational technologies. Ternopil, 2022.

The essence and features of the customs system of Ukraine are considered. An analysis of the peculiarities of relations between subjects of foreign economic activity and state authorities was carried out.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Зміст

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА НАУКОВІ ОСНОВИ МИТНОЇ СИСТЕМИ	7
1.1. Наукове обґрунтування та суть митної системи.....	7
1.2. Правові та інституційні основи митної системи.....	14
Висновки до 1 розділу	21
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	22
2.1. Митна етика як інструмент забезпечення ефективності взаємовідносин суб'єктів митної системи.....	22
2.2. Оцінка фіскальних ефектів функціонування митної системи.....	28
Висновки до 2 розділу	31
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ З УРАХУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	33
Висновки до розділу 3	42
ВИСНОВКИ.....	44
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	47

ВСТУП

Актуальність дослідження. Інтеграція України до глобального й європейського політичного, економічного та правового простору - процес дуже складний та неоднозначний. На цьому шляху існують загрози неконтрольованого з боку держави відкриття національних ринків, що пов'язане з певними ризиками, серед яких — ризики зниження експортного потенціалу та створення конкуренції для вітчизняних виробників товарів. Саме тому в Україні особливої уваги та гостроти набуває питання щодо удосконалення митної системи з метою підвищення її ефективності, визначення принципів та напрямів удосконалення, застосування необхідних інструментів регулювання, а отже проблематика, яка піднята в рамках кваліфікаційного дослідження є актуальною.

Досвід економічно розвинутих країн світу свідчить, що митна система повинна окреслювати рамки економічної діяльності учасників економічних відносин, стимулюючи або стримуючи її залежно від існуючих економічних пріоритетів. При цьому, одним з головних завдань регулювання економічної системи є підтримання динамічної рівноваги між спрощенням організації діяльності суб'єктів ЗЕД та державним контролем за нею для досягнення визначених державою показників економічних перетворень у суспільстві.

Митна система є економічним інструментом держави для реалізації її митної та зовнішньоекономічної політики. Але на сьогодні існують різні підходи при формуванні цілей, змісту, сутності та визначень поняття митної політики держави та митної справи.

Об'єктом дослідження виступає митна система та особливості функціонування її елементів.

Предметом дослідження є сукупність економічних відносин, які виникають між суб'єктами ЗЕД та державними митними органами під час функціонування митної системи.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження особливостей митної системи у вітчизняній та зарубіжній практиці; аналіз діючого нормативно-правової регламентування, що виступає основою митної системи виявлення недоліків та розробка пропозицій щодо вдосконалення митного оподаткування в Україні.

Реалізація поставленої у кваліфікаційній роботі мети обумовлена розглядом й вирішенням таких основних завдань:

- дослідити науковий зміст митної системи;
- розглянути правові основи митної системи;
- дослідити морально-етичну складову функціонування митної системи;
- проаналізувати фіскальні ефекти митної системи;
- визначити стратегічні напрямки розвитку митної системи.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у систематизації теоретичних підходів та дослідженні питань митної системи в сучасних інтеграційних умовах.

Основні наукові положення і висновки дипломної роботи апробовані на Всеукраїнських науково-практичній конференції: «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів» та «Актуальні питання фінансової теорії та практики» .

Виходячи з логіки дослідження, поставленої мети та окреслених завдань, визначено структуру роботи, яка складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА НАУКОВІ ОСНОВИ МИТНОЇ СИСТЕМИ

1.1. Наукове обґрунтування та суть митної системи

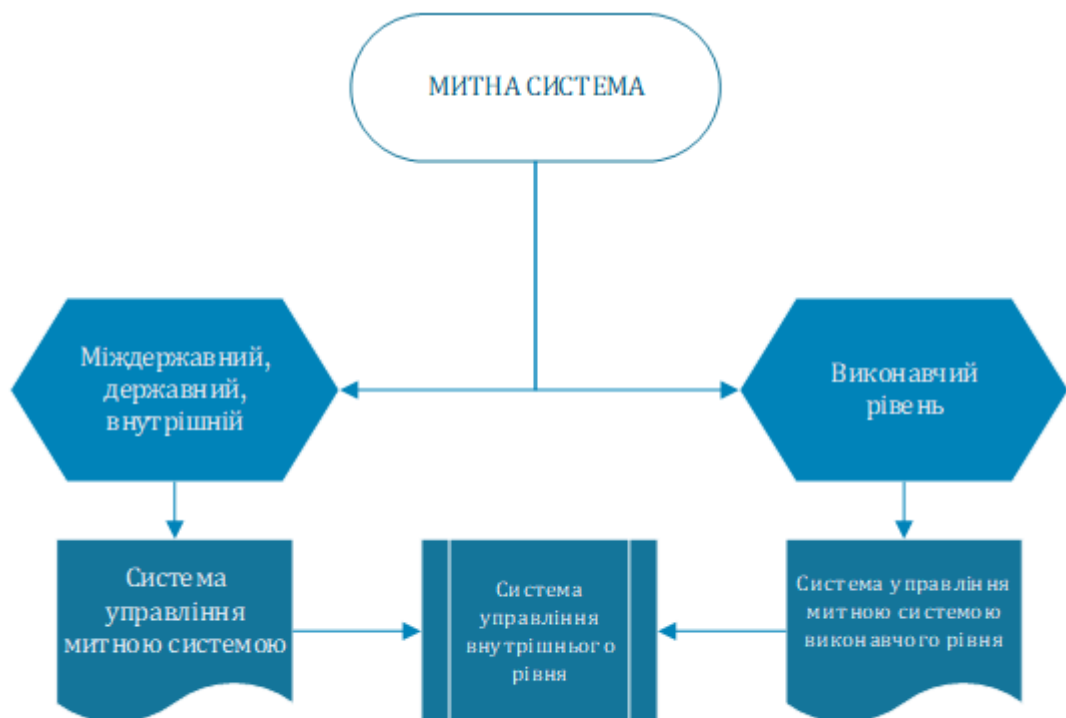
Системний підхід до митної діяльності передбачає розгляд основних категорій і понять, що визначають їх сутність і зміст. Вивчення цих понять має велике значення для визначення зв'язків, логіки та правової структури національної митної діяльності.

Особливе місце в механізмі реалізації митної політики займає митна система. Конкретними суб'єктами митних відносин є митні органи. З одного боку, вони здійснюють митну справу від імені країни, а з іншого – підпадають під адміністративний вплив країни. Митна система – це функціональна, керована регулятивна, складна та чітко структурована економічна система, яка здійснює управління митною справою в цілому та всіма її підсистемами зокрема для найбільш ефективної реалізації митної політики. [4]

На нашу думку, до основних митно-правових понять можна зарахувати такі: «митна система», «митна діяльність», «митна політика», «митне законодавство», які формують логічний змістовий зв'язок і логіку утворення та зміни інших суміжних понять. Основним результатом регуляторної діяльності є регулювання діяльності всередині та поза системою регулювання.

Управління митною системою логічно поділяється на дві пов'язані між собою частини: внутрішню частину, яка безпосередньо включає елементи митної системи, і зовнішню частину, яка включає все середовище. Кожен із цих компонентів далі поділяється на два рівні відповідно до ієрархічного характеру системи управління: міжнародний, національний, внутрішній (митні системи) та виконавчий (митні органи). Орієнтація на адміністративний персонал митниці разом із керівною командою, яка відіграє роль головного

органу управління, створює систему управління митною системою на адміністративному рівні. У внутрішніх взаємовідносинах між начальниками і підлеглими система управління на управлінському рівні є об'єктом, а ДМСУ – суб'єктом управління. Ця пара об'єктів створює систему управління митною справою внутрішнього рівня. У свою чергу, система управління митною системою на внутрішньому рівні є об'єктом управління системою національного рівня, суб'єктом якого є сама країна, впливаючи на митну систему шляхом надання відповідних повноважень певним органам влади.

Рис.1.1. Структура управління митною системою¹

Система управління митною системою на національному рівні стає об'єктом управління на найвищому рівні – міжнародній системі, в якій функції головного органу надаються міжнародним організаціям, що впливають на митну справу країн усього світу. По-перше, це Всесвітня митна організація (ВТО) і Світова організація торгівлі (СОТ). Підієрархія зовнішнього рівня об'єднує системи митного адміністрування національного та міжнародного рівнів у так звану суперсистему, пов'язану з митною системою внутрішнього рівня.

Питанням розкриття сутності та змісту вищезазначених понять присвячували свої праці багато науковців, зокрема Н. М. Блинов, І. Г. Бережнюк, Б. М. Габричидзе, Є. В. Додін, Ю. М. Дьомін, О. Д. Єршов, С. В. Ківалов, Б. А. Кормич, А. В. Мазур, К. К. Сандровський, Д. В. Приймаченко, П. В. Пашко.

«Митний» (звичайний, звичайний, звичайний) — прикметник, що передбачає утворення великої кількості термінів, які, з одного боку, складають цілу галузь у науці, законодавстві, повсякденній практиці, а з іншого — походять від термінів, які спочатку з'явилися в інших професіях. Виявляється, що ці галузі відіграли певну роль у створенні системи.

Зрозуміло, що прикметник «митниця» — це загальне позначення, яке встановлює точне положення в уявному «дереві» для похідних слів із базовим словом у верхній частині (наприклад, «справа», «політика», «орган» тощо), а також еквівалентні відгалуження — похідні та інші прикметники, наприклад «податковий», «транспортний», «торговий» тощо.

Водночас необхідно констатувати неможливість побудови згаданого уявного «дерева». І останнє, але не менш важливе, цьому заважає практика робити похідні терміни основною (базовою) операцією та тенденція мати кілька тлумачень того самого, зовнішньо ідентичного похідного терміну. Водночас ця тенденція характерна для досліджень, які проводилися в країнах колишнього СРСР.

У зв'язку з цим, перш за все, необхідно розглянути історію походження прикметника «митний» (рос. «таможенный»), який визначає два варіанти подальшої асоціації через основні поняття «міф», «міф», "танга":

- «перемістити щось через межу»;
- «діяльність з особами, наділеними певними повноваженнями».

Система (від дав.-гр. «сполучення») — це набір взаємопов'язаних елементів, які взаємодіють із загальним середовищем і відокремлюються від нього.

Визначення цього поняття сприяє досить логічній структурі, оскільки містить ключові моменти, що описують характеристики лише рамкової системи для митних справ:

- - сфера застосування "митної системи" - діяльність, пов'язана з пропуском товарів і транспортних засобів через митний кордон;
- Мета "митної системи" - забезпечення дотримання встановлених заходів регулювання, заборон та обмежень;
- Інструментарій втілення «митної системи» - сукупність методів і засобів.

Ключовим поняттям для автоматичного обліку наявності чи відсутності митних справи є поняття «національний митний кордон» та/або «національна митна територія». Після визначення найважливіших атрибутів державного існування «державні кордони» та/або «державна територія» ці поняття встановлюють додаткові ознаки території, на якій держава встановлює певний правовий статус, зі своїми особливостями. Цей статус передбачає, що, з одного боку, певні правила поведінки автоматично (безумовно) поширюються на осіб, що належать до статусних ознак, а з іншого боку, активуються системи запобігання порушенням з боку держави.

Ми вважаємо, що найбільш природним та історично обґрунтованим вибором є пов'язати прикметник «митний» з «переміщенням чогось через кордон» як похідного терміну від «митна система».

У такому значенні як митну систему спрощено можна розуміти все те, що на державному рівні "заважає" вільно переміщувати певні об'єкти через митний кордон, або в певних випадках розпоряджатися ними до чи після перетину митного кордону й відповідно покладає певні обов'язки на осіб, які здійснюють таке переміщення або розпорядження та діяльність органів влади, які здійснюють контроль за таким переміщенням.

Рис.1.2. Ланки митної системи

Такий підхід спонукає дослідників розглядати митну систему через такі категорії, як «правове суспільство», «державна і право», «приватне/публічне право», «публічна влада», що дає змогу більш детально визначити характеристику цього терміну та явища.

По-перше, необхідно звернутися до загальної моделі функціонування правового суспільства, в якому діяльність індивідів із задоволення своїх індивідуальних інтересів і потреб природно стикається з певними перешкодами, які, серед іншого, задовольняють або захищають інтереси вищого порядку — держава чи громадськість. Отже, лише подолавши ці перешкоди, людина може досягти кінцевого результату своєї діяльності. Ця закономірність також притаманна діяльності, пов'язаній з міжнародним товаропотоком. Митну систему в цій моделі можна описати як колективний бар'єр, який обмежує фактичну свободу переміщення товарів у міжнародному масштабі.

У цьому контексті, щоб встановити подальші асоціативні зв'язки, необхідно згадати: 1) термін «чотири свободи» (вільний рух товарів, послуг, робочої сили та капіталу), який використовується в рамках європейської економічної інтеграції, його походження згадується у Римському договорі (1957).) «Про створення Європейського економічного співтовариства»; 2) Класифікація перешкод у Білій книзі ЄС «Формування внутрішнього ринку»

(1985): Матеріальні, технічні, фінансові наслідки для вільного руху товарів, послуг, праці та капіталу.

З точки зору державно-правової теорії митну систему можна виразити як комплексну державну функцію (діяльність), суб'єктом якої є держава, а об'єктом – сфера суспільних відносин. Фізичне переміщення товарів у міжнародному обігу.

Рівень демократії в країні залежить від того, де і наскільки обмежені гарантії та перешкоди для реалізації громадянських прав, по-перше – законодавчо обмежені, по-друге – врегульовані реальними межами, передбаченими державними механізмами, але не спрямованими на окремі сегменти суспільства. суспільство (класи чи країна), а й усі громадяни. Межа між ними залежить від ступеня правового і неправового втручання (перешкоджання) держави у вільну приватну діяльність (відносини).

Перешкоджання може створювати преференції країні, групі, сфері діяльності тощо в різних формах: легальних і незаконних, офіційних і неофіційних. У випадку тіньової економіки та тіньового товарообігу можливий також тіньовий план «бар'єрів».

Подолання «бар'єрного опору» вимагає витрат ресурсів понад розумні (економічно виправдані) межі, що робить суспільно корисну діяльність того чи іншого виду неефективною (неефективною).

Очевидно, що в правовому суспільстві немає іншого способу реалізації вищезазначених перешкод, окрім як у межах і на підставах права (особливо публічного). За таким способом встановлення бар'єрів їх можна вважати правовими нормами, відповідно, Процес їх подолання – шляхом примусового виконання правових норм та/або дотримання правових норм. Однак у світовій практиці широко використовується вузьке поняття «митне законодавство», під яким розуміють лише ті (чи з них) сукупності правових норм, які містять перешкоди фактичному переміщенню товарів у міжнародному обігу. Митне законодавство - сукупність правових норм і підзаконних нормативних актів,

що стосуються ввезення, вивезення, перевезення або зберігання товарів, застосування та контроль за дотриманням яких покладено безпосередньо на митні органи, а також будь-які нормативні акти, оприлюднені митними органами до митних органів. обсязі, передбаченому правом влади митного управління в межах.

В законодавстві України термін «митне законодавство» не має належного застосування та тлумачення. Навпаки, цей термін, оскільки він використовується як основа для розкриття змісту терміну «митна система», здатний надати українській митній системі (принаймні теоретично) ознаки інструменту, який відповідає вищезазначені правові обмеження. Такі пропозиції автори висловлювали раніше.

Перед застосуванням цих атрибутів на практиці необхідно вивчити модельне митне законодавство. Певним прототипом може слугувати модель, яка поступово впроваджується в сферу управління нерухомістю в Україні.

В основу конструкції моделі покладено суб'єктивні права та юридичні обов'язки вантажоперевізників, які здійснюють міжнародний логістичний обіг. Приймаючи перший факт, що діяльність з переміщення товарів у міжнародному фізичному обігу є реалізацією суб'єктивного права особи на це переміщення, необхідно прийняти другий факт, що частиною цієї ж діяльності є виконання юридичного обов'язку. Потенційне існування певних юридичних обов'язків особи залежить від неминучості спрямування частини діяльності на подолання перешкод (за класифікацією ЄС – фізичних, технічних, фінансових), «захованих» у численних правових нормах численних законодавчих актів та статутів.

Розгляд різних аспектів митної системи дозволив нам визначити термін таким чином. Митна система – це комплекс заходів, що здійснюються державою для забезпечення виконання та дотримання митного законодавства та запобігання правопорушенням суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Таким чином, можна вважати, що зміст митної системи полягає в організації та функціонуванні системи законодавчо визначених бар'єрів для перешкодження безмитному проходженню митних кордонів або розпорядженню певними предметами до, під час або після їх перетину.

1.2. Правові та інституційні основи митної системи

Особливою формою є виявлення особливостей і закономірностей розвитку сучасної національної митної системи, а також необхідно проаналізувати її системні основи. Під інституціоналізацією митних функцій розуміється процес їх типізації в процесі національної діяльності, укорінення та встановлення моделей поведінки та легалізації діяльності в процесі реалізації завдань національної митної політики. Іншими словами, розгляд процесу інституціоналізації сучасної національної митної системи є необхідним методичним прийомом, пов'язаним з її конкретизацією як невід'ємної складової економічної діяльності країни. Як видно, митна система є ключовим чинником інституціоналізації митних функцій у напрямках діяльності сучасної держави.

Національна митна система є досить складним утворенням, що об'єднує кілька підсистем (рис. 1.3): адміністративно-управлінську; нормативно-правову; фінансово-податкову; контрольну-організаційну; захисну; інформаційно-статистичну; комунікаційну; матеріально-технічну; соціальну; етики та культури.

Пропонуємо розглянути нормативно-правові складові митної системи України, тобто її нормативно-правове забезпечення, зокрема державно-правові акти, що встановлюють норми митного права (Конституція України, закони України, укази та розпорядження України), постанови Президента

України. України, Кабінету Міністрів України, рішень, наказів Держфінслужби України тощо).

Тобто можна сказати, що в самому митному законодавстві існує певна ієрархія. В. К. Ігонін зазначав, що встановлення ієрархічних зв'язків є особливо цінним для практичної реалізації митного права, оскільки допомагає усунути колізії правових положень однотипних ситуацій у митній системі діями різних національних органів.

Рис. 1.3. Складові митної системи України

Джерело: побудовано на підставі [28, с.174]

Тож переходимо до більш детального розгляду законодавства щодо функціонування митної системи України. Вписані конституційні норми ст. 18. – зовнішньополітична діяльність України відповідно до загальновизнаних

принципів і норм міжнародного права спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного та взаємовигідного співробітництва з учасниками міжнародного співтовариства, відповідно до ст. 92. Законом України повно встановлено: засади митної справи та зовнішньоекономічної діяльності (ч. 1 ст. 9), оподаткування, збори та режим оподаткування (ч. 2 ст. 1), порядок утворення та функціонування інших спеціальних зон (ст. 8, частина 2).

Акож варто підкреслити. Статтею 116 Основного Закону визначено, що державний суверенітет і економічн самостійність України, здійснення внутрішніх справ і зовнішньої політики України забезпечує Кабінет Міністрів України, а згідно з цією ж статтею на КМУ організацію та забезпечення реалізації української митної системи та зовнішньоекономічна діяльність. Тому Конституція є найважливішим, основним джерелом національного митного права, хоча й містить невелику кількість правових норм, які безпосередньо визначають умови функціонування митної системи України.

Кодекс посідає друге місце за юридичною силою. Варто зазначити, що в Україні прийнято три редакції Митного кодексу України, остання з яких діє досі та була введена в дію у 2012 році.

Митний кодекс України є новим правовим актом, підкріпленим нормативними актами національної митної системи. МКУ визначає правові, економічні та організаційні основи митної справи з метою захисту економічного суверенітету та економічної безпеки, забезпечення захисту прав громадян, суб'єктів підприємницької діяльності та державних установ та забезпечення виконання ними своїх обов'язків у сфері митної справи. справи.

Чинний МКУ прийнятий Верховною Радою України та набув чинності 1 червня 2012 року. Необхідність прийняття нового українського митного закону зумовлена необхідністю приведення національного митного законодавства у відповідність до міжнародних спрощень та конвенцій про спрощення. Гармонізація митних процедур, чинних для України 15 вересня

2011 року, Конвенція про тимчасове ввезення та необхідність узгодження митного контролю з Податковим кодексом України, прийнятим 1 січня 2011 року, яким затверджено порядок оподаткування та збору легальних митних органів. основа.

Наступним за значимістю нормативним актом у системі джерел митного законодавства є Податковий кодекс України[70]. Тому порядок ведення митних платежів визначено в розділі 2 «Управління податками, зборами та платежами» Пекінського університету.

Наступним структурним елементом законодавчої системи митної справи є закони. Закони мають вищу юридичну силу, ніж інші акти держави. У системі нормативно-правових актів пріоритет законів має бути чітким, бездоганним і повним, а щодо охоронного та регулятивного значення законодавчих актів не повинно виникати сумнівів. Пріоритет права виражається в наступному

1. Інші митно-правові акти повинні оприлюднюватися і виконуватися відповідно до закону і не повинні йому суперечити;

2. Зміст закону не підконтрольний жодному органу, крім Конституційного Суду та Верховної Ради України, оскільки є вищим волевиявленням держави в митно-правовій сфері;

3. Митні закони можуть бути змінені або скасовані лише іншими законами.

Закони, що регулюють митну справу, за формою вираження поділяються на чинне митне право і писане митне право, а за змістом — на спеціальне митне право і загальне митне право. На думку В. Я. Настюка, визначальною рисою кодифікованих митних законів є їх більша юридична сила порівняно з простими некодованими митними законами [53, с.135]. З цим не можна не погодитись, оскільки з урахуванням першої вимоги мають бути видані інші нормативні акти.

На основі МКУ сформувалася досить розгалужена система чинних митних законів, яка регулює окремі аспекти реалізації митної системи. Усі чинні митні закони поділяються на дві групи:

- a) спеціальні, основним змістом якого є митна справа;
- b) Загальні – інші закони, що включають регулювання митного права.

До спеціального пакету законів входить Закон України № 584 від 19 вересня 2013 року «Про митний тариф України». Закон містить перелік ставок ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України, і складається відповідно до УКТЗЕД, відповідно до Гармонізованої системи опису та кодування, як-от Закон України № 1172 від 20 жовтня 1999 року «Про транзит вантажів».

До другої групи можна віднести згаданий вище Податковий кодекс України, а також Закони України від 16 квітня 1991 року № 959 «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», № 1068 від 21.09. 1999 р., 1998 р. «Про захист вітчизняних товаровиробників від демпінгового імпорту», 22 грудня, «Про порядок виїзду та в'їзду громадян України з України», 21 січня 1994 р., «Про гуманітарну допомогу» від 22 жовтня 1999 р. . Такі закони можна віднести до системи нормативно-правового забезпечення митної системи, яка містить митно-правові норми та регулює відповідні аспекти діяльності країни в митній сфері. Усі закони, що приймаються у сфері митної справи, мають відповідати Конституції, захищати національні інтереси, сприяти розвитку внутрішнього ринку, створювати для цього сприятливі умови.

Постанови Кабінету Міністрів України, прийняті українським урядом у перші роки після проголошення незалежності, регулюють окремі аспекти здійснення митної справи і також мають силу закону. Серед них: від 4 серпня 1993 р. № 33-93 "Про порядок вилучення та реалізації вантажів, що знаходяться у морських торговельних портах і на припортових залізничних

станціях понад установлені терміни", "Про системи валютного регулювання і валютного контролю" від 19 лютого 1993 р. 1993 Дні №15 - 93

Окреме місце в системі митного законодавства займають міжнародно-правові акти, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Міжнародне співробітництво у сфері митної справи є рушійною силою розвитку національного митного законодавства. Тобто митне законодавство має враховувати як особливості країни, так і події, що відбуваються в міжнародному співтоваристві.

Серед міжнародних митних договорів України виділимо двосторонні договори про взаємодопомогу та співробітництво та міжнародні конвенції. До міжнародних конвенцій, пов'язаних із здійсненням митної справи, належать: Митна конвенція про міжнародні вантажні книжки з використанням книжок МДП (Конвенція МДП від 14 листопада 1975 р.), Митна конвенція про карнет АТА для тимчасового ввезення товарів (Конвенція АТА від 6 грудня 1961 р.); Конвенція про тимчасове ввезення (Стамбульська конвенція від 26 червня 1990 р.); Нова міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур від 3 лютого 2006 р. (Кіотська конвенція).

Україна уклала двосторонні угоди про співробітництво в галузі митної справи з багатьма країнами світу. Наприклад, Угода про взаємну допомогу в митних справах, укладена між Україною та Угорською Республікою 19 травня 1995 року[82]. Відповідно до угоди країни погоджуються надавати взаємну допомогу та співпрацю з метою: запобігання, припинення та розслідування порушень митного законодавства; забезпечення дотримання та належного застосування митних правил; покращення перевезень вантажів і пасажирів через державні кордони; надання документації та рішень. .

Безумовно, кожна з цих угод має свої особливості, але їх основною метою є взаємодія митних органів різних країн – сторони угоди мають на меті спростити митні процедури при перетині кордонів, підвищити ефективність митної справи тощо.

Заключним елементом правових гарантій є підзаконні нормативно-правові акти, які мають свої підсистеми:

1) Указ Президента України. Це укази, що затверджують положення про центральні адміністративні органи, на які покладено відповідальність за реалізацію митної політики країни* ;

2) Постанови Кабінету Міністрів України, наприклад Постанова КМУ № 461 від 21 травня 2012 року «Про затвердження переліку пунктів пропуску через державний кордон України». Варто відзначити постанову Кабінету Міністрів України № 1147 від 20.03.2015 «Про заборону ввезення на митну територію України товарів походженням з Російської Федерації». Постанова стала відповіддю на заборону ввезення на митну територію Росії сільськогосподарської продукції, продуктів і сировини, що походять з України. Крім того, вирішальним кроком стало прийняття постанови № 1035 від 10 грудня 2015 року «Про обмеження постачання окремих товарів (робіт, послуг) з тимчасово окупованої території на та/або з іншої території України до Тимчасова окуповану територію», яка діє протягом тимчасової окупаційної зони АРК;

3) Наказ Міністерства фінансів України - головного органу в системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну бюджетну, фіскальну та митно-податкову політику (крім управління митними платежами, адміністрування податків і зборів та реалізацію митної та податкової політики). Для прикладу наведемо наказ Мінфіну від 30.05.2012 «Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа»; від 16.12.2013 «Про затвердження Порядку справляння плати за виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів або поза робочим часом, установленим для них»;

4) накази Держмитслужби України - центрального органу виконавчої влади;

5) нормативні документи інших центральних органів виконавчої влади, уповноважених у відповідній сфері управління (нормативні документи Національного банку України, Міністерства економіки України тощо), у тому числі нормативні документи, видані спільно з Мінфіном.

Висновки до 1 розділу

Розуміння сутності митної системи стало можливим у результаті розгляду різних аспектів митної системи. Зміст митної системи полягає в організації та функціонуванні системи передбачених законом умов для вільного проходження митних кордонів або розпорядження певними предметами до, під час або після їх перетину. Іншими словами, зміст митної системи можна розглядати як організацію та функціонування системи законодавчо визначених бар'єрів для запобігання вільному проходженню або розпорядженню певними товарами до, під час або після перетину кордону.

Проведені дослідження підтверджують досить тривалий еволюційний та поступальний характер розвитку митної системи. Виникнення кожної з його складових є наслідком певних історичних та економічних змін у соціально-економічній структурі та зумовлюється конкретними завданнями в межах впливу на господарський процес ЗЕД.

Сучасні тенденції, зумовлені характером розвитку світової економіки, свідчать про поступове скорочення регуляторної та фіскальної складових митної системи. Він доповнює нові елементи торговельного захисту та становить неявну загрозу національній економіці, що зумовлює актуальність розгляду цих аспектів у рамках формування національної митної системи та визначення перспективних напрямів системних наукових досліджень.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

2.1. Митна етика як інструмент забезпечення ефективності взаємовідносин суб'єктів митної системи

Структура етики як науки складається з шести змістовних модулів.

1. Емпірична або описова етика, що описує, ідентифікує та аналізує звичаї та моральні чесноти представників різних народів і націй, соціальних груп і верств, спільнот і встановлює моральні відносини на всіх етапах суспільного розвитку.

2. Загальна теорія моралі, або філософська проблематика етики, тут мова йде про походження моралі, сутність, структуру та особливості моралі, неминучість моралі, співвідношення свободи та відповідальності, моральні аспекти про сенс життя тощо.

3. Нормативна етика – це сукупність соціальних вимог, приписів, стереотипів поведінки індивіда та його моральних якостей, відповідних суспільним моральним нормам.

4. Теорія морального виховання, або виховна етика, забезпечує засвоєння людьми усталених зразків моральної поведінки.

5. Професійна етика, яка спрямована на опис і обґрунтування моральних характеристик різних професійних груп, виходячи з конкретних обставин їх діяльності.

6. Історія етичної думки, пояснюючи, як формувався цикл етичних проблем, як змінювалися способи постановки і вирішення проблем, розуміння природи моралі, як відбувалося призначення і функція моралі в суспільному житті, а також як закономірність її розвитку та функціонування, поглиблюються.

Етика як наука не лише вивчає, узагальнює та систематизує моральні принципи та норми, що діють у суспільстві, але й сприяє максимальному розвитку моральних концепцій, які відповідають історичним потребам, сприяючи тим самим соціальному та моральному прогресу. людина. Етика як наука служить соціально-економічному прогресу суспільства, є утвердженням принципів гуманізму та справедливості.

Професійна етика поширюється на ті соціальні групи, до яких зазвичай пред'являються найвищі моральні вимоги. Так, наприклад, специфіка професійної діяльності посадових осіб митних органів настільки специфічна і настільки пов'язана з правами та інтересами людей, що потребує окремої характеристики з точки зору їх впливу на цей моральний зміст. діяльність.

Діяльність посадових осіб митних органів має загальнодержавний характер, оскільки вони є посадовими особами, представниками Уряду та здійснюють владу. На них покладено ці повноваження щодо захисту економічних інтересів суспільства, держави та її громадян, а також представництва державної влади в офіційних зносинах з іншими.

Дії та рішення посадових осіб митних органів України повинні відповідати етичним принципам і нормам, що захищають авторитет органів державної влади та їх представників. Виконання громадських обов'язків вимагає від усіх, у тому числі й представників влади, високої відповідальності. Люди, які зважають на інтереси країни та громадян, повинні мати почуття відповідальності за власні рішення, дії та поведінку.

Існують детальні та послідовні правові норми, які регулюють всю службову діяльність митних посадових осіб. Одна особливість професії справила сильний відбиток на її моральний зміст. Митні інспектори представлені однією з небагатьох професій, специфіка яких детально регламентована нормативно-правовими актами. Їх дії та рішення повинні суворо відповідати закону за змістом і формою. Професійна етика працівників митних органів характеризується особливо тісним зв'язком між правовими та

етичними нормами, які регулюють їх професійну діяльність.

Тому наголошується на нерозривній єдності справедливості і законності, і будь-яке рішення державних органів має бути законним і справедливим, причому законними можуть бути лише справедливі рішення, а неправосудні – ніколи.

Таке формулювання чітко визначає співвідношення закону та моралі у професійній діяльності, адже будь-яка дія та кожне рішення посадової особи, якщо воно відповідає закону та правильно розуміє суть права, відповідатиме нормам моралі, на основі яких закон заснований. на основі. Відступ від закону, обхід закону, спотворення, змінне тлумачення та застосування є за своєю суттю аморальними. Вони не тільки суперечать нормам законодавства, а й суперечать кодексу етики та професійної етики митників. При цьому умисне порушення закону є не тільки аморальним, а й неправильною, протиправною поведінкою, рішенням чи бездіяльністю внаслідок небажання поглиблено засвоювати необхідні знання, постійно їх удосконалювати, неохайності, неорганізованості, відсутності внутрішньої дисципліни та відсутність поваги до правових норм. Не може бути незаконної моралі та аморальних законів.

Отже, професійна етика митників формується на основі взаємозв'язку і взаємозалежності правових і моральних принципів, норм, правової і моральної свідомості. Незалежність і лише законослухняність є найважливішими принципами митної служби, що значною мірою впливає на її моральний зміст. Вимоги до інспекторів митниці завжди високі. В очах суспільства, як захисники економічних інтересів країни, вони мають бути взірцем неухильного дотримання законодавства країни. Порушення закону захисниками підриває впевненість у його непорушності та авторитеті.

Виходячи з принципу незалежності та підпорядкування лише закону, впливають важливі вимоги природи моралі. Працівники митних органів не мають права підкорятися місцевому впливу і керуються не вимогами законодавства, а вказівками, рекомендаціями, вимогами тощо. Люди, якими б

високими правами вони не володіли. Виконуючи свої функції щодо зміцнення економічного потенціалу країни, захисту законних прав та інтересів громадян, працівники митних органів керуються законом, моральними засадами та совістю. Вони несуть персональну відповідальність за законність чи незаконність, справедливість чи несправедливість, користь чи шкоду своїх рішень, дій чи бездіяльності. Вони несуть моральну відповідальність перед країною, суспільством, оточуючими та своєю совістю.

Як носії та виконавці моральних якостей працівники митних органів України виступають щонайменше у трьох якостях:

- як особистість взагалі (носій загальнолюдської моралі);
- як службовець у сфері державної служби (носій професійної етики, що регулюється, зокрема, Законом України «Про державну службу», загальними правилами поведінки державних службовців);
- як працівник митних органів (перевізник зі специфічною професійною етикою, на яку поширюється низка нормативних актів, зокрема Митного кодексу України, Дисциплінарного статуту митниці України).

Питання митної етики також розглядаються в ряді міжнародних актів, зокрема в Арушській декларації Ради митного співробітництва щодо компетентного управління та доброчесності митних органів (переглянутої та оновленої в червні 2003 року), прийнятої 7 липня 1993 року та проведеної в грудні 2000 року

У Арушській декларації наголошується на необхідності створення статуту чи стандарту для митних посадових осіб: «Ключовим елементом будь-якої схеми доброчесності є розробка, публікація та прийняття чітких кодексів поведінки, які встановлюють поведінку та чіткі умови, які повинні виконувати всі митні службовці. Покарання за недотримання кодексів поведінки мають бути включені до кодексу, відповідні тяжкості порушення та підкріплені необхідними адміністративними та законодавчими положеннями».

Але питання дотримання високих моральних стандартів, формулювання етичних норм (норм, положень, принципів, кодексів поведінки) професійної діяльності є не лише зовнішньою вимогою, тобто соціальною вимогою до державних службовців, а й внутрішньою потреба системи та піднімався митними органами протягом тривалого часу.

Кожна організація має власний або неофіційний перелік етичних кодексів (своїх моральних стандартів), порушення яких не заохочуються, а іноді й прямо забороняються. Етичні стандарти ідеально створюють емоційну близькість, яка відображає найвищий прояв управлінської етики. При цьому конфлікти зводяться до мінімуму, і закріплюється атмосфера спільної та індивідуальної участі у справах організації, «працює» людський елемент. Його ефективне використання етично обґрунтовує моральне право менеджерів на реалізацію свого соціального статусу.

До внутрішніх чинників, що впливають на етику професійної діяльності, належать, насамперед, власна (індивідуальна) система цінностей людини: рівень освіти, інтелектуальний розвиток, внутрішня культура, спеціальна (професійна) підготовка, психологія, інформаційно-аналітична культура, етика, стан дотримання принципу безперервності зобов'язань тощо.

Діяльність інспекторів митниці здійснюється у сфері групових та міжособистісних конфліктів. Отже, у процесі здійснення митного нагляду та митного оформлення державні інтереси посадових осіб митних органів як законних представників і захисників суперечать приватним інтересам громадян чи інтересам підприємств суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Це законне та належне проведення розслідувань у справах про контрабанду та порушення митних правил. Це, зокрема, організація та проведення перевірок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Особи, яким доручено юридичне вирішення конфліктних ситуацій, несуть підвищену моральну відповідальність за свої дії та рішення. Питання

етики завжди супроводжують діяльність усіх державних службовців, особливо митників. Підсумовуючи, специфіка професії інспекторів митниці зумовлює необхідність існування професійної етики посадових осіб митниці.

Таким чином, у найзагальнішій конструктивній схемі моральна основа існує на двох фронтах: внутрішньому (начальники — підлеглі, службовці — службовці) і зовнішньому (працівники митних органів — громадяни). За внутрішнім контуром сформувалася певна колективна морально-психологічна атмосфера суб'єктів митної справи, яка безпосередньо і істотно впливає на ефективність виконання основних зовнішніх функцій. Найбільш специфічним і важливим є, звичайно, зовнішній контур, в якому виконуються основні зовнішні функції митного органу. Результати роботи системи, а також сприйняття громадянами митної служби в цілому багато в чому залежать від якості роботи всього контуру. Можна побачити, що професійна етика митних посадових осіб є важливим видом професійної етики. Це набір кодексів поведінки, сформульованих митними службовцями для забезпечення морального характеру їх службової діяльності та неслужбової поведінки. Наукові дисципліни. Конкретне впровадження етичних вимог у сфері митної справи.

Важливість професійної етики полягає в тому, що вона надає морального характеру всій діяльності митних службовців. Саме етичний кодекс надає цій діяльності гуманістичного змісту.

Професійна етика сприяє правильному формуванню свідомості та думки представників митних органів, орієнтує їх на неухильне дотримання кодексу етики, забезпечує справжнє правосуддя, забезпечує економічні інтереси країни, захищає права, інтереси, честь і гідність громадян, а також захистити власну честь і репутацію.

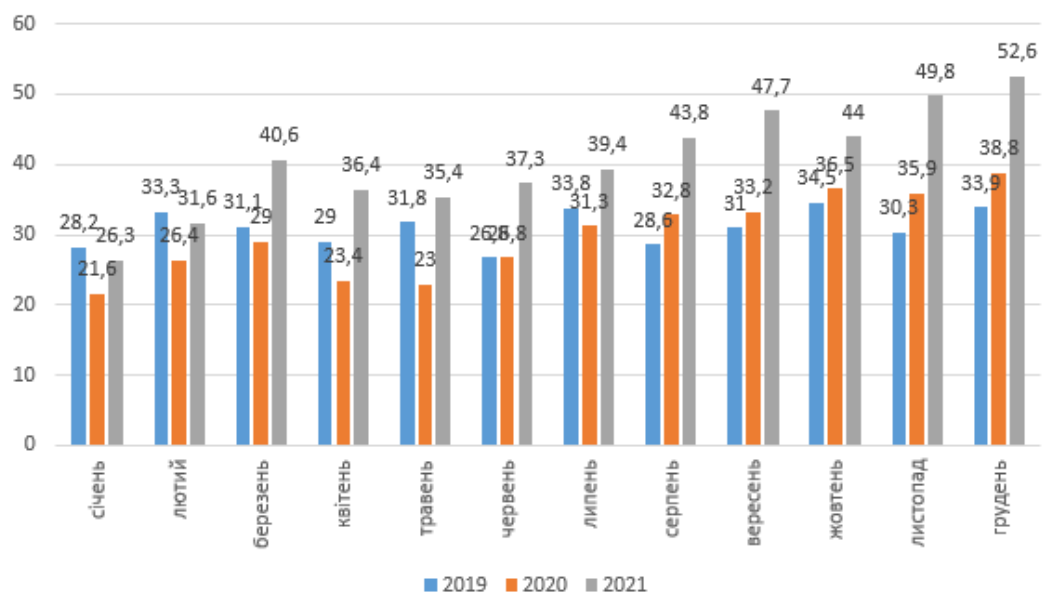
Етика будь-якої діяльності втілюється у відповідних етичних принципах і більш-менш загальних етичних кодексах. Перший — складає основу організації та діяльності служби, другий — регламентує конкретні дії.

Але як у першому, так і в другому випадку вони мають бути людиноцентричними та орієнтованими на особистість, оскільки її права та свободи мають пріоритет над усіма іншими інтересами та питаннями. Ці визначальні положення знайшли відображення і в Конституції України.

2.2. Оцінка фіскальних ефектів функціонування митної системи

За наслідками роботи протягом дванадцяти місяців у 2021 році до Державного бюджету України забезпечено перерахування митних та інших платежів у сумі 485 млрд грн, що становить 106,6 відс. від планового показника (455 млрд грн), понад індикатив забезпечено 30,2 млрд гривень.

На рис.2.1 відображено помісячну зміну надходжень митних платежів

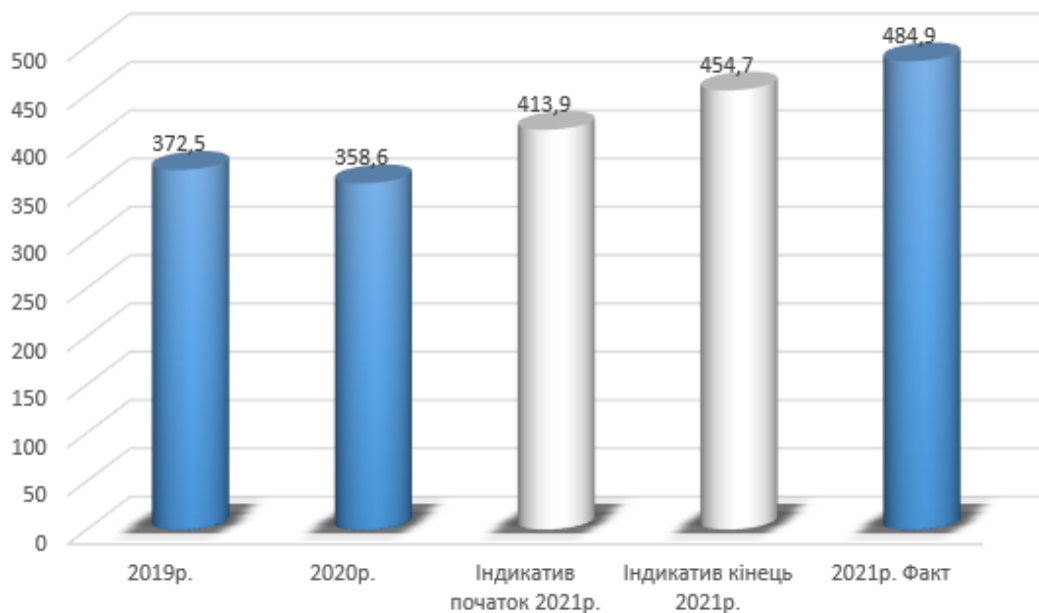

Рис.2.1. Динаміка щомісячних надходжень митних платежів у 2019-2021

рр.

Побудовано самостійно на основі [40,42]

Ефективність діяльності митних органів можна відстежити з наступного рисунку.

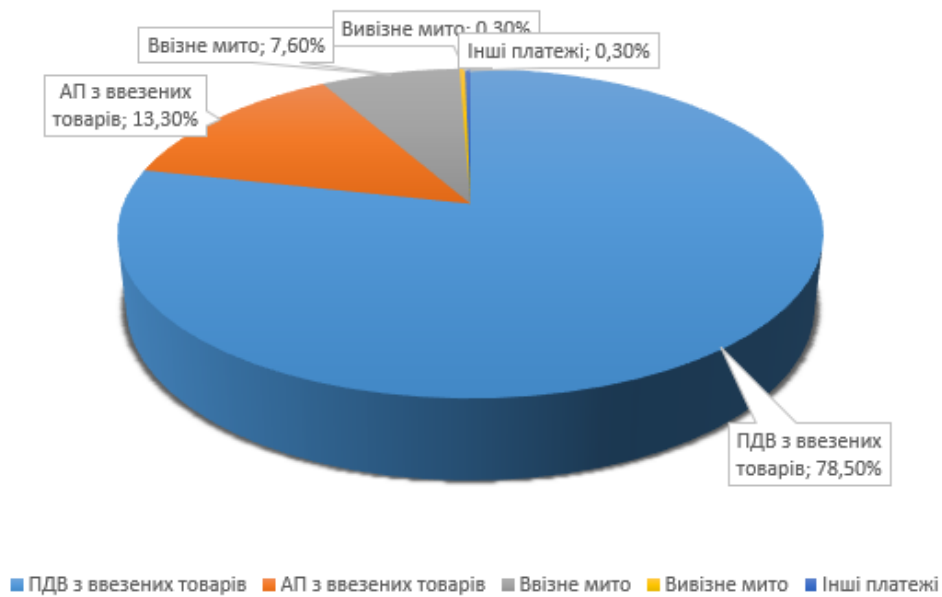
Рис.2.2 Надходження митних платежів у 2019–2021 роках, млрд. грн.

Побудовано самостійно на основі [40,42]

Як бачимо, спостерігається позитивна тенденція до зростання митних надходжень. Відзначимо, що навіть при неодноразовому перегляді планового показника надходжень у 2021 році фактично його значення було перевершено завдяки ефективній роботі митних органів.

Щодо структури надходжень митних платежів за останні роки вона залишається незмінною (див. рис.2). Лідером за поступленнями є ПДВ із ввезених на територію України товарів, на 2 му місці – акцизний податок з ввезених товарів, а на 3му – ввізне мито. Така порядковість обумовлюється розмірами ставок (у ПДВ вона є найвищою) та різними базами оподаткування.

Структура надходжень митних платежів у 2021 році відображена на рис. 2.

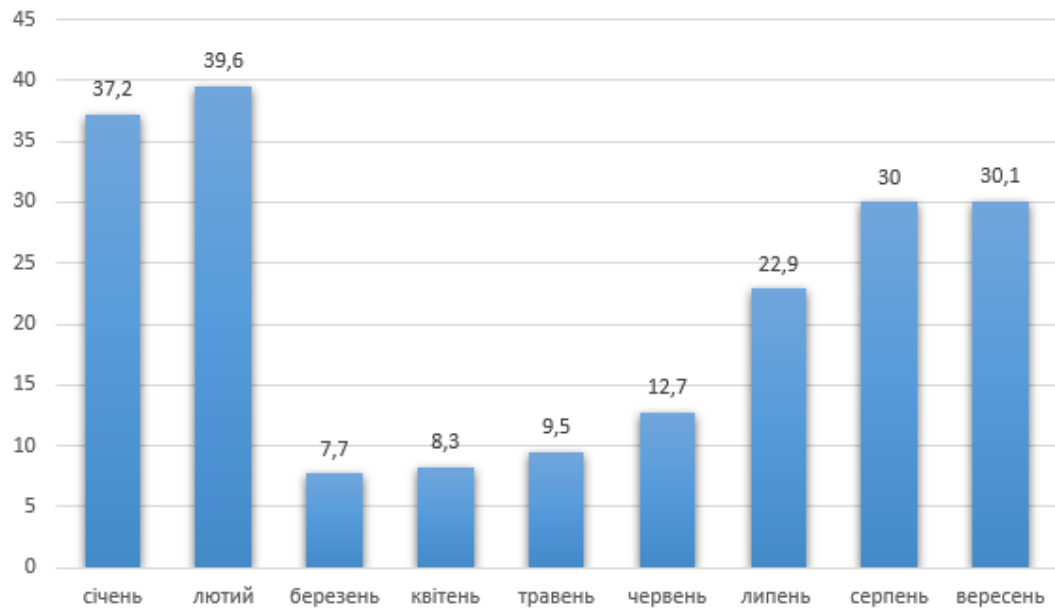
Рис.2.3. Структура надходжень митних платежів до бюджету у 2021р.

Побудовано самостійно на основі [40,42]

Загалом до причин, що сприяли зростанню надходжень митних платежів у 2021 році можна віднести не лише ефективну діяльність митних інституцій, а й запровадження преференцій в сфері оподаткування ввезення легкових транспортних засобів, розширення економічних зв'язків України в процесі євроінтеграції, а також більш ширшій участі нашої країни у світовому господарстві.

З січня 2022 року по вересень 2022 року Держмитслужба сплатила до державного бюджету України понад 198 млрд грн митних платежів. Зокрема у вересні 2022 року відбулось перерахування 30,1 млрд грн. За період дії воєнного стану в Україні (з 24 лютого 2022 року) митниця наповнила державну скарбницю на 123,9 мільярда гривень.

+

Рис.2.4. Динаміка щомісячної сплати митних платежів у 2022 році.,

MLRD.GRN.

Побудовано самостійно на основі [40]

У 2022 році через війну, зумовлену військовою агресією Російської Федерації надходження по митних платежах зменшились. Такі форс-мажорні обставини не дозволяють здійснювати об'єктивний порівняльний аналіз надходжень у мирний та воєнний час. До того, ж на зменшення надходжень в 2022 році вплинуло скасування оподаткування імпорту щодо окремих товарів в 2022. Таке рішення, призвело до значних бюджетних втрат і, як наслідок, в середині поточного року було відмінено.

Висновки до 2 розділу

Для підвищення ефективності роботи митних органів необхідно підвищити митну етику, позиціонувати Державну митну службу України як інституцію, відкриту до діалогу з суспільством у будь-який час, сформувати масив інформації про діяльність держави, розробляти та впроваджувати ефективні механізми надання послуг громадянам та представникам бізнесу,

активно співпрацювати з митними відомствами інших країн та міжнародними організаціями, оптимізувати організаційну структуру ДМСУ, регулярно проводити оцінку ефективності структури підрозділів ДМСУ та інше.

Фіскальні ефекти функціонування митної системи проявились у забезпеченні приросту надходжень митних платежів навіть за умови світового поширення пандемії COVID-19. Військові дії та агресія Росії суттєво вплинули на величину таких надходжень у 2022 році, спричинивши їх суттєві скорочення.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ З УРАХУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

За останні кілька років такі поняття, як «євроінтеграція», «гармонізація законодавства» тощо, пов'язані з інтеграцією нашої країни до Європейського Союзу, вже досить давно стали звичними для пересічних громадян України. Відповідно до національного законодавства, особливо ст. Змістовно визначено взаємозалежність цих понять у статті 51 Угоди про партнерство та співробітництво щодо міжнародно-правових зобов'язань України, де зазначено: «Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до ЄС».

Україна взяла пріоритетний напрямок зовнішньої політики – інтеграцію до ЄС, і, як і будь-яка інша країна-кандидат на вступ до ЄС, взяла на себе численні зобов'язання, поступово адаптуючи національне законодавство, СОТ та інші міжнародні норми до чинного законодавства ЄС. Проте така інтеграція не повинна суперечити національним інтересам країни та економічним і соціальним характеристикам українського суспільства.

Сьогодні митне законодавство набуло принципово нової ролі в житті країни, його основні функції перейшли від контрольно-фінансової до регулювання та захисту прав людини.

Найбільша проблема наближеності українського митного законодавства до європейського полягає в тому, що традиційно митна сфера розглядається як сукупність норм, стандартів і правил, що регулюють діяльність та організаційну структуру митних органів, основним завданням яких є захист економіки інтереси країни. Водночас у країнах ЄС функція захисту прав людини є пріоритетною, а роль національних органів влади полягає у всебічному сприянні реалізації суміжних прав. відповідний рівень. Зміна цих стереотипів є складним процесом, оскільки потребує впевненого подолання

глибинної проблеми митної системи пріоритетності національного інтересу над інтересом народу, тобто ідеологічної зміни у відносинах держава-суспільство. Адже це одна з основних передумов впровадження передових результатів і технологій у національну митну систему та руху країни до Європейського Союзу.

Адаптація митного законодавства до нормативно-правової бази ЄС має закласти основу для перспектив вступу України до Митного союзу ЄС, оскільки однією з обов'язкових умов будь-якої країни-кандидата на вступ до ЄС є дотримання національного митного режиму щодо ЄС. законодавство. Для українського митного законодавства останніх п'яти років це найважливіше завдання в процесі реформування, яке можна успішно реалізувати лише за умови тісної взаємодії органів законодавчої та виконавчої влади. Митне законодавство в Україні зазнавало і зазнає вдосконалення та Однак через вплив об'єктивних і суб'єктивних факторів на шляху цього процесу постає чимало перешкод. Для цього необхідно провести наукові дослідження та запровадити нові організаційні форми для комплексного вивчення та адекватного аналізу інтеграційного процесу, а також вивчення тенденцій розвитку митного законодавства.

Адаптація законодавства в митній сфері, як і в будь-якій іншій сфері, є комплексно спланованим і довгостроковим процесом, який здійснюється поетапно, на кожному етапі українське митне законодавство певною мірою має відповідати законодавству ЄС.

Європейський вектор руху має позитивні риси серед населення, згідно з різними соціальними опитуваннями, більшість людей проголосували за інтеграцію України до Європейського Союзу. Через це 21 листопада 2013 року чинна влада заблокувала підписання Угоди про євроінтеграцію, яка змінила юридичний процес євроінтеграції, що стало поштовхом до мітингу, який переріс у так звану довгострокову «Європейську революцію» – революцію гідності».

Революційні події, що тривали з 21 листопада 2013 р. по лютий 2014 р., та кризові явища, що послідували за ними, посилили потребу у підвищенні ефективності української митної політики у сфері протидії ризикам за кордоном у контексті посилення Економічних інтересів України забезпечувати та реагувати на можливі негативні наслідки таких загроз у напрямку, що максимально враховує міжнародні правила та стандарти в національній митній системі.

За сучасних умов митна система відіграє не лише роль інструменту зовнішньоекономічної діяльності, а й більш важливу роль — регулятора та засобу формування нових зовнішньоекономічних зв'язків. Врахування цих обставин є необхідною умовою ефективною митної політики.

Підписання у 1994 році Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством та його державами-учасницями, а також прийняття інших законів і підписання документів закріпили принципи співробітництва між Україною та Європейським Союзом та закріпили відповідні передумови для впровадження митного законодавства України у відповідність до законодавства Європейського Союзу. Таким чином було започатковано тривалий і складний процес адаптації українського митного законодавства до норм і правил ЄС, що дало змогу активізувати дослідження питань європейської інтеграції, недоліків національної митної системи, питань гармонізації. Національне законодавство відповідає міжнародним нормам і стандартам.

Підписання у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та ЄС стало новим приводом для проведення наукових досліджень щодо адаптації національного митного законодавства до законодавства ЄС.

Інтеграція України в систему світових економічних відносин визначає пріоритетне спрямування цього процесу, насамперед у сфері розвитку митних правовідносин, оскільки практика міжнародного співробітництва передбачає регулювання окремих процедурних питань митних відносин та їх Рішення

залежить від приєднання до прямого або опосередкованого регулювання митної справи існуючих міжнародних конвенцій з цього питання.

У процесі адаптації національного митного законодавства та імплементації європейських варіантів можна виділити три основні напрямки: адаптація до норм міжнародного права, адаптація до нормативних стандартів ЄС, національних норм та європейський регуляторний статус.

Міжнародні договори в галузі митної справи, як одне з основних джерел сучасного міжнародного права, мають на меті визначити напрямки подальшого розвитку митних справ для розробки відповідних стандартів для країн. Такі стандарти встановлюються міжнародними організаціями, такими як ООН, Світова організація торгівлі та Всесвітня митна організація.

Україна є учасницею таких міжнародних договорів, укладених на рівні Всесвітньої митної організації

- Конвенція про створення Ради Митного Співробітництва, яка була укладена у 1950 р.;
- Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства, або, як її ще називають, Найробська конвенція, датована 1980 р.;
- Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів, що була укладена у 1983 р.;

Приєднання до цих міжнародних конвенцій є одним із обов'язкових факторів майбутнього членства в ЄС. Слід підкреслити, що більшість заходів, передбачених такими конвенціями, спрямовані на спрощення митних процедур, оскільки для сучасного митного законодавства розвинутих регіонів характерне належне законодавче забезпечення, простота та прозорість процедур митного оформлення та контролю. країни Європи. Навіть якщо немає офіційного приєднання до цих конвенцій, вимоги та стандарти фактично дотримуються, що також сприяє поступовому адаптуванню українського

митного законодавства. Адже кожна країна, яка прагне тією чи іншою мірою адаптувати своє національне законодавство до світових норм і стандартів, використовує більш-менш визнані методи організації митної справи, які регулюються різними міжнародними актами, інформаційною базою, яка накопичується та опрацьовується роками, з урахуванням інтересів усіх сторін та їх досвіду.

Варто зазначити, що міжнародна поведінка, а також фінансова, організаційно-правова, правоохоронна, технічна та статистична діяльність цих органів враховують специфіку діяльності митних органів. У всіх міжнародних актах, конвенціях, правилах, угодах захисту національних кордонів приділяється велике значення, і кожна країна повинна розробити надійні механізми охорони кордону не тільки в культурному та соціально-політичному планах, а й в економічному. Тому Україна, як і інші країни, має забезпечити створення дієвої інституційної структури, метою якої є не лише контроль над потоком товарів через митні кордони країни, а й сприяння зародженню нових зовнішньоекономічних зв'язків та зміцненню існуючі; отримувати статистику від ЗЕД; обмежувальні заходи, якщо необхідно; підтримання порядку тощо. рівень, який вимагається у світі.

Важливим кроком у реформуванні української правової системи стала участь України в конвенціях Ради Європи, які встановлювали єдині стандарти. Угода про партнерство та співробітництво, з одного боку, регулює економічні, політичні та культурні відносини між Україною та ЄС, які є основою для налагодження двосторонніх відносин. Відповідно до статті 51 цієї Угоди Україна зобов'язується вживати необхідних заходів для забезпечення відповідності законодавства нормам і стандартам ЄС, а відповідно до частини 2 першочерговим завданням є адаптація митного законодавства.

Інтеграція України, як і будь-якої іншої країни в певну структуру, можлива лише за умови відповідності окремих галузей певним критеріям, при відмові від частини державного суверенітету та добровільній передачі частини

повноважень державної влади. організувати

Європейські стандарти – це конкретні процедурні вимоги в тій чи іншій сфері суспільного життя та діяльності держави. Прийняття європейських стандартів означає запровадження процесуальних стандартів у всіх сферах суспільного та національного життя, а євроінтеграція – процес їх впровадження. На нашу думку, прийняття таких європейських стандартів є необхідним, тому що це дасть змогу підвищити добробут населення, рівень життя і, безумовно, допоможе людям почуватися комфортно, а не тому, що це необхідно для вступу України у ЄС. Процес інтеграції до ЄС має здійснюватися насамперед у формі інтенсивної співпраці за окремими напрямками та сферами діяльності, що є більш реалістичним способом інтеграції, оскільки більш повна та широка співпраця дає змогу виробляти необхідні обсяги високоякісної продукції в Україні.

Відповідно до зобов'язань України в рамках Угоди про партнерство та співробітництво та нормативно-правових актів наближення національного митного законодавства здійснюється поетапно на рівнях: приєднання до міжнародних конвенцій, виконання зобов'язань, передбачених документами про членство. міжнародних організацій Координація законодавства в економічній сфері.

Прагнення України та ЄС поглибити стосунки дає змогу вийти за межі співпраці та якимось чином досягти економічної інтеграції та поглибити політичну співпрацю.

Питання митної системи та наближення митного законодавства до норм і стандартів ЄС є надзвичайно важливим питанням щодо співпраці в митних питаннях і митних сферах, спрощення митних процедур і формальностей, боротьби з шахрайством. Протокол про взаємну адміністративну допомогу в митних справах створює кращу правову базу для забезпечення застосування митного законодавства на належному рівні та для боротьби з порушеннями. Сторони погоджуються надавати одна одній відповідну інформацію,

необхідну для проведення розслідування, включаючи можливість участі посадових осіб в адміністративних розслідуваннях на території одна одної.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що процес адаптації українського митного законодавства на сьогодні стає все більш актуальним, оскільки митні операції постійно змінюються у зв'язку зі змінами у світовій економіці, і процес адаптації важко назвати близьким до завершення. Від статусу та рівня адаптації залежить позитивне вирішення зобов'язань України перед ЄС.

З іншого боку медалі, слід зазначити, що приведення митного законодавства України у відповідність із законодавством ЄС потребує виважених дій, основою яких мають бути національні інтереси. На нашу думку, необхідно визначити інтереси країни у вступі до різних міжнародних організацій, інакше це призведе до погіршення економічної ситуації. Щоб всебічно проаналізувати наслідки участі держави в кожній міжнародній організації, необхідно розглядати не лише сферу виробництва, а й усі економічні відносини, тобто виробництво, купівлю-продаж і споживання. коригування законодавства необхідно проаналізувати наслідки впровадження міжнародної поведінки в національне законодавство. Передбачити та визначити форму, в якій ці акти будуть повністю інтегровані в українську законодавчу систему.

Першочерговим завданням зовнішньоекономічної політики країни мають бути інтереси вітчизняних товаровиробників, оскільки вони є найбільшими платниками податків, гарантами економічного зростання та джерелами зайнятості в умовах ринкової економіки. Оскільки інтереси товаровиробників у різних галузях економіки мають різні характеристики та не схожі між собою, держава повинна забезпечити рівний захист усім суб'єктам економіки.

У зв'язку з постійним удосконаленням і динамікою світових тенденцій на сьогодні проведено небагато комплексних досліджень щодо стану

вітчизняних митних органів та шляхів подолання існуючих проблем і перешкод.

Існуюча в Україні податкова система в першу чергу виконує суто фіскальну функцію, а стимулювання бізнесу та громадян до чесної сплати податків і легалізація тіньових доходів відходить на другий план. Держава та корпоративні структури повинні тісно співпрацювати, щоб стати частиною розвитку фінансово незалежної країни з сильною економікою та справедливою податковою системою. Тому реформування системи митних органів буде неефективним без діалогу між державою та суспільством, з одного боку, та без формування комерційної довіри до влади.

Основним завданням вивчення ефективності роботи митних органів є розгляд перешкод, які існують у діяльності митних органів щодо забезпечення прав громадян у митній процедурі, а також важливо розробити пропозиції щодо подолання цих проблем, перешкод у роботі митників та вдосконалення правових норм.

Забезпечення дотримання прав і свобод громадян під час переміщення товарів через митний кордон України або здійснення інших митних процедур є специфічною діяльністю митних органів та їх посадових осіб з метою створення умов для безперешкодної та найбільш ефективної реалізації цих прав і свобод. Держава захищає права і свободи громадян з метою запобігання їх порушенням, а захист сприяє відновленню та притягненню винних до відповідальності. Функціонування такого механізму має ґрунтуватися на митному законодавстві, яке забезпечуватиме дотримання та захист прав громадян, встановлюватиме ефективні процедури оскарження рішень та дій чи бездіяльності посадових осіб митного органу, а також усуне об'єктивні та суб'єктивні елементи в діяльності митних органів. Фактори, що перешкоджають реалізації громадянами своїх прав у сфері митних правовідносин.

Отже, враховуючи сучасні тенденції розвитку світової економіки та умови функціонування української митної системи, стратегічними напрямками консультативної діяльності митних органів, у тому числі в контексті мінімізації митних правопорушень, мають бути:

- модернізація засобів і методів митного контролю, наближення стандартів роботи української митної системи до європейських;

- під час реалізації освітніх програм щодо ознайомлення суб'єктів ЗЕД з митним законодавством необхідно активно впроваджувати механізм надання безоплатних консультаційних послуг аудиторів та консультантів з питань митної справи, відповідно до принципів роботи митних органів, відповідно до європейських стандартів;

- розвиток та вдосконалення інформаційних технологій, які сприятимуть оперативному взаємодії між відповідними вітчизняними регуляторними та правоохоронними органами та співпраці між українськими митними органами та відповідними органами інших країн;

- створення максимально сприятливого середовища для отримання учасниками зовнішньоекономічної діяльності якісних консультацій з метою посилення імпортно-експортної діяльності та реалізації транзитного потенціалу України;

- розробити індивідуальний підхід до консультування фізичних та юридичних осіб паралельно з фінансовими службами, передаючи їм повноваження від аудиторів з метою більш повного та якісного виконання покладених на них функцій та обов'язків;

- створення доступного та простого електронного кабінету на веб-сайті митного органу, спрямованого на допомогу суб'єктам податків та громадянам в отриманні коректної інформації з податкових та митних питань;

- Особи, які надають податкові та митні консультації, зобов'язані здійснювати правове роз'яснення податкового законодавства разом з платниками податків або суб'єктами господарювання.

Таким чином, після усунення всіх існуючих перешкод та посилення заходів щодо підвищення ефективності надання послуг митний орган зможе перетворитися з контролюючого органу на орган у сфері надання адміністративних послуг, пов'язаних із забезпеченням реалізації прав і свобод громадян та їх захисту. Адже в цьому напрямку працюють країни ЄС, і наша країна обрала розвиток у цьому напрямку.

Висновки до розділу 3

Митна система України була створена після проголошення незалежності України для виконання функцій, пов'язаних із забезпеченням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності норм і правил переміщення товарів через митний кордон України.

У сучасній митній системі України зростає роль міжнародних організацій, оскільки Україна є повноправним членом Світової організації торгівлі та Всесвітньої митної організації. Вступ до нових міжнародних митних організацій та покращення існуючих відносин дозволить вирішити всі існуючі проблеми, що постають перед Україною, оптимізувати національне митне законодавство з метою приведення його у відповідність до міжнародних стандартів.

Україна інтегрується в міжнародні організації, під впливом тенденції збільшення обсягів світової торгівлі; запровадження принципу вибірковості митного контролю; усунення торговельних бар'єрів; посилення ролі митних органів у сфері боротьби з різними правопорушеннями; посилення контролю за імпортом до захисту здоров'я населення та охорони навколишнього середовища, покращення інформаційного забезпечення завдяки використанню сучасних інформаційних систем, обладнання та гармонізованих стандартів обміну інформацією. Щоб не відставати від світових тенденцій, необхідно

належне фінансування митних органів, навчання посадових осіб, вдосконалення процедур митного оформлення та контролю тощо.

Сьогодні поява нових інформаційних технологій і тенденцій на світовому ринку суттєво вплинула на роботу митних органів більшості розвинутих країн, перетворивши адміністративний орган із контролюючого органу на сервісний, тобто орган, який надає адміністративну та інформаційну послуги для населення.

ВИСНОВКИ

У період активної інтеграції України у світовий господарський простір на фоні ринкових трансформаційних процесів постає проблема створення ефективної митної системи, що вимагає наукового обґрунтування концептуальних засад її побудови з урахуванням визначальних тенденцій розвитку міжнародної торгівлі та вітчизняних реалій. У роботі здійснено теоретичне узагальнення митної системи і запропоновано шляхи оптимізації вітчизняної митно-тарифної системи, що дозволило сформулювати наступні висновки та розробити рекомендації щодо підвищення ефективності реалізації фіскально-регулюючого потенціалу мита.

Інтеграція до системи світових господарських зв'язків, які формуються й реалізуються на ринкових засадах, об'єктивно створює умови для оптимального розміщення ресурсів, зростання ефективності національного виробництва, розв'язання соціально-економічних проблем. Проте водночас вона веде до збільшення порушень митних правил та обсягів переміщення товарів контрабандним шляхом

Митна політика є складовою внутрішньої і зовнішньої політики держави. Це комплекс заходів, здійснюваних із метою забезпечення найбільш ефективного використання інструментів митного контролю і регулювання товарообміну на митній території, участі в реалізації торгово-політичних

Сьогодні митне законодавство набуло принципово нової ролі, основними ознаками якого є перехід від суто контрольного-податкового до регулятивного та правозахисного. Традиційно митна система розглядається як сукупність правових норм, що регулюють структуру та діяльність митних органів та їх посадових осіб, відображають особливості функціонування всієї митної служби, як правило, з основним напрямком захисту економічних інтересів громадян та усієї країни. Функції, пов'язані із забезпеченням прав, свобод та інтересів особи, вважаються другорядними. Одним із головних

напрямів адміністративної реформи, що триває, є зміна встановлених принципів і висування на перше місце функції забезпечення реалізації прав особи. Роль державних установ полягає головним чином у сприянні належній реалізації суміжних прав. Проведена цілеспрямована переорієнтація в митно-правовій сфері та діяльності митних органів є складним процесом, оскільки передбачає необхідність рішучого подолання певних глибинних недоліків митної системи, в якій національні інтереси переважають над особистими. Йдеться про зміну основної ідеологічної основи звичаєвих відносин між державою та суспільством. Це є стрижнем модернізації митної системи та основною передумовою впровадження досягнень передової цивілізації у вітчизняний митний простір і просування України до Європи.

Першочерговим напрямом для України є інтеграція до ЄС, яка має ряд політичних, економічних та соціальних переваг. Уніфікація та спрощення митних процедур є передумовою активізації глобалізаційних процесів. Вступ України до ЄС передбачає уніфікацію та врегулювання питань здійснення митної справи.

З метою економії часу на митне оформлення товарів, забезпечення економічної безпеки підприємств, зменшення відмінностей у митних процедурах у всьому світі необхідно запровадити механізм інформаційного забезпечення, для якого необхідно:

- консолідація існуючих систем контролю експорту, імпорту та транзиту в одну;
- єдина система обліку для суб'єктів міжнародних відносин, зареєстрованих лише в одній країні;
- забезпечення можливості суб'єктам ЗЕД здійснювати реєстрацію зовнішньоекономічних операцій за допомогою єдиної електронної системи доступу;
- забезпечення обміну електронною інформацією між усіма органами та суб'єктами, що входять до митної системи;

- вибір товарів для митного оформлення на кордоні та у внутрішньому митному органі оформлення має базуватися на автоматизованому аналізі ризиків;

- прийом, повернення, звільнення від сплати уповноваженими особами за місцем реєстрації товару та місцем зберігання документів;

- Створення єдине середовище для декларантів та шляхом електронного подання митних декларацій з вашого місця розташування, незалежно від країни, в яку товари відправляються чи імпортуються;

- Електронний обмін інформацією між пунктами пропуску на території ЄС, який необхідний для проходження митних формальностей.

Зазначені заходи мають сприяти виконанню головного завдання країни – мобілізації всіх чинників та залученню всіх можливих ресурсів на основі накопичення та ефективного використання конкурентних переваг для забезпечення умов для стабільного економічного розвитку. На думку деяких експертів, практичним результатом діяльності держави може стати національний план підвищення конкурентоспроможності економіки України, який має передбачати посилення участі України в міжнародному співробітництві та професіоналізацію з урахуванням національних інтересів.

На сучасному етапі розвитку Україні необхідна системна трансформація національного митного законодавства України відповідно до принципів, норм і стандартів, прийнятих у світовій практиці та апробованих протягом десятиліть у багатьох країнах світу. Митне регулювання повинно здійснюватися гнучкими, збалансованими методами, бути впорядкованим і відрегульованим відповідно до загально-прийнятих норм світової практики. Виконання в повному обсязі комплексу елементів митної системи потребує наявності нової методики здійснення митної політики, а також постійної оптимізації її інструментів, якими є насамперед митний контроль і митне оформлення.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агропромисловий комплекс в системі зовнішньоекономічної діяльності України. / [П.Т. Каблук, А. А. Фесина, В.І. Власов та ін.] – К.:ННЦ ІАЕ, 2005. – с.79.
2. Аналітична довідка про захист внутрішнього ринку та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника //Національна тристороння соціально-економічна рада. URL: <http://www.ntser.gov.ua/ua/activity/128.html>
3. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти : монографія / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2009. –543 с.
4. Бліхар М. М. Реформування митно-тарифної політики України з використанням досвіду країн ЦСЄ в контексті вступу до СОТ. *Зовнішня торгівля: Право та економіка*. 2008. № 2 (37). С. 56–60.
5. Борисенко О. Б. Застосування митно-тарифних інструментів у державному регулюванні товарних ринків в контексті регламентації СОТ. *Держава і ринок*. 2012. С.133-137.
6. Борисенко О. Б. Особливості застосування митно-тарифних інструментів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Держава і ринок*. 2012. С.133-137.
7. Борисенко О.П. Зовнішньоекономічна політика держави: концепція, стратегія, механізми реалізації : монографія / О.П. Борисенко. – Донецьк: ТОВ «Юго–Восток, Лтд», 2012. – 402 с.
8. Бутусов Ю. Реформа митниці в Грузії і в Україні: п'ять розбіжностей. .
–
URL:http://gazeta.dt.ua/POLITICS/reforma_mitnitsi_v_gruziyi_i_v_ukrayini_pyat_rozbizhnostey.tml]
9. Войтов С. Г. Еволюція митно-тарифного регулювання в контексті розвитку світової цивілізації. *Вісник КНТЕУ*. 2013. № 2. С. 70-84. 1.3.

- 10.Войтов С. Г. Структурна детермінація митно-тарифного регулювання. *Економічний часопис* XXI. 2012. № 9 - 10. С. 21-23.
- 11.Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: підручник К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 696 с.
- 12.Губа М. О. Місце і роль митного оподаткування в системі економічної безпеки держави. *Фінанси*. 2012. №11. С.23-26
- 13.Дахно І. І. Міжнародна економіка: навч. посіб. / І. І. Дахно, Ю. А. Бовтрук. К.: МАУП, 2002. 216 с.
- 14.Демянюк О. Б. Митний тариф як регулятор зовнішньої торгівлі держави. *Економічний аналіз*. 2012. №10, ч.2. с.210-213.
- 15.Жеваго А. В. Інтернаціоналізація і конкурентоспроможність економіки України. *Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності*. – К. : КНЕУ, 2007. – 265 с.
- 16.Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» № 330-14 від 11.08.2013 // URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/330-14>
- 17.Закон України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» № 331-14 від 11.08.2013 // URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/331-14>
- 18.Закон України «Про Зовнішньоекономічну діяльність» № 959-XII / URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
- 19.Закон України «Про Митний тариф України» №584–VII від 19.09.2013 / URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/584-18>
- 20.Иванов О. Государственное регулирование импорта в Японии. . – URL:<http://www.japantoday.ru/index.shtml>
- 21.Іващук І. О. Митні ініціативи в глобальному просторі : монографія / І. О. Іващук . – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – 304 с.
- 22.Іващук І. О. Тарифне регулювання торговельних потоків в умовах зростання економічної відкритості країн. *Наука молода*. 2008. № 10. С.63-67

23.Історія митної діяльності: Україна в європейському контексті. / [К. М. Колесников та ін.; за ред. В. В. Ченцова]; Держ. мит. Служба України, Держ. НДІ мит. справи. – О.: Пласке, 2010. – 541с. . 1.3.

24.Карамбович І. М. Митна система та її роль в регулюванні зовнішньої торгівлі України : монографія Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – 281 с.

25.Ківалов С. В. Митна політика України : підручник / С. В. Ківалов, Б. А. Кормич. – Одеса : Юридична література, 2011. – 256 с.

26.Ключко В. П. Вплив глобалізації на визначення інструментів регулювання зовнішньої торгівлі *Економіка і менеджмент культури.* – 2011. №1. С. 14-19.

27. Ковтун Є. Досвід інтеграції Латвії, Литви та Естонії до Європейського Союзу, як приклад для України. URL: <http://www.viche.info/journal/1959/>

28. Коломієць О. В. Митна система у механізмі сучасної держави *Наук. вісник ХДУ.* Серія: «Юридичні науки». 2014. № 3 (2) С. 172 – 175.

29.Курмаєв П. Ю. Сценарне прогнозування динаміки макроекономічних показників на 2010–2025 роки в Україні *Наука і економіка.* 2010. № 2. С. 244–249.

30. Левченко Н. М. Оцінка діючого механізму тарифного регулювання державою імпорту м'ясопродуктів в умовах євроінтеграції.] / Н. М. Левченко // Державне управління. – 2011. – №1. – С.157-159

31.Мельник Т. Регулювання імпорту за умов економічної кризи. Журнал європейської економіки. 2011. Т. 10, № 3 : верес. – С. 252-269.

32..

33.Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012 // URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

34.Міжнародні економічні відносини. / [Галушко В. П., Хулебрук Г.В., Артиш В. І. та ін.]. – К.:ЗАТ «НІЧЛАВА», 2009. – С.170.

- 35.Новікова К. І. Митно-тарифне регулювання як інструмент наповнення Державного бюджету України. *Вісник АМСУ*. 2009. №6. С.41-47
- 36.Оболенцева Л. В. Кон'юнктурні дослідження галузевого ринку: підручник. / Л. В. Оболенцева; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.:ХНАМГ, 2010. – 249 с.
- 37.Осовська Г. В. Економічний словник / Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. – К.:Кондор, 2007. – С. 275.
38. Офіційний сайт Державної служби статистики України. / URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
- 39.Офіційний сайт Державної казначейської служби України. . – URL: <http://treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/23596>
- 40.Офіційний сайт Державної митної служби України. – URL: <http://customs.gov.ua/>
41. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ Грузії. – – URL: <http://policy.mofcom.gov.cn/english/flaw!fetch.action?libcode=flaw&id=02d6513d-9298-4010-b41f-d7af702a6963&classcode=670>
- 42.Офіційний сайт Національного банку України. / URL: <http://www.bank.gov.ua/>
- 43.Офіційний сайт Світової організації торгівлі. / URL: http://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/ukraine_e.htm
- 44.Пасарюк З.О. Динаміка експортно-імпортних операцій підприємств України. *Вісник БДФА*. 2011. №3. с.40-47.
- 45.Плахотна К. Є. Митно-тарифне регулювання в умовах лібералізації торгівлі. *Економічний часопис* – XXI. 2012. № 5 -6. С.44-45.
46. Стельмащук А. М. Обґрунтована митна політика – важлива умова конкурентоспроможності національної економіки. *Сталий розвиток економіки*. 2011. № 4. С. 3-11.
- 47.Суворов В.В. Оцінка ефективності фіскальної функції митних органів *Вісник КНТЕУ*. К.: КНТЕУ. 2011. № 3. С. 34–46.

48.Терещенко С. Ціна та вартість у сфері митного регулювання. *Вісник КНТЕУ*. 2010. № 3. С. 40-48.

49. Хейлієр М. Торгівля з ЄС в рамках поглибленої та всеосяжної угоди про вільну торгівлю. Роз'яснення переваг поглибленої та всеосяжної угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄС. / М. Хейлієр, В. Пятницький. – URL: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/249201/Selling2theEU_ukr.pdf

